

Két görög fogvatartott önéletrajza a kistarcsai internálótáborból ^[1]

„A határon éjjel szöktünk át 1949. szeptember 18-án Hercegszántónál. Átszökésünk után jelentkeztünk a határőrségnél, utána Bajára, majd Szegedre vittek, ahol két hónapig vizsgálati fogságba, majd Budapestre hoztak, és a zugligeti Fácánosba vittek a görög csoporthoz. 1950. január 23-án internáltak. Tagadom, hogy az UDB beszerzett volna és feladattal küldött volna Magyarországra. Beismerem, hogy illegálisan szöktem Magyarországra.”

Bevezető

A Szovjetunió és a kelet-európai országok szervezett mentéseinek eredményeként 1948–1955 között nagyszámú görögországi polgárháborús menekült érkezett Magyarországra.^[1] Számuk a kommunista kormányok és a Nemzetközi Vöröskereszt családgyejesítéséig folyamatosan változott. A Magyar Dolgozók Pártja minden apparátusát megmozgatta annak érdekében, hogy megoldást találjon a görög politikai menekültek elhelyezésére, foglalkoztatására, marxista nevelésükre. A befogadást azonban egyes esetekben kirekesztés és bebörtönzés kísérte. A Görög Kommunista Párt vezetése az emigráció korai szakaszában a Magyar Dolgozók Pártjának együttműködésével távolította el (vagy tartotta távol) a görög menekült közösségektől azokat a „pártellenes magatartásúnak” ítélt személyeket, akiket a viselkedésük és a külföldi kapcsolataik miatt veszélyesnek talált. Az eddig feltárt adatok szerint ez az 1950–1951 között Magyarországon tartózkodó görög menekültek 8–10%-át érintette. A külföldi állampolgárok bebörtönzése, közöttük is a görög internáltak esetei, kevésbé kerültek a társadalomtörténelmi kutatások középpontjába. Azok az egykor elítélt görög férfiak és nők, akik személyesen tapasztalták meg az 1950-es évek büntető intézkedéseit, ma már nem élnek. Ez az írás a fenti témához kíván rövid összefoglalást adni.

Görög menekült gyerekek Magyarországon
fotomuzeum.hu

1945 után a magyar internálási joggyakorlatot *Erdei Ferenc* belügyminiszter 138.000/1945. biz. B. M. számú, 1945. június 21-én kelt rendelete szabályozta. A rendelet kibővítette a politikai rendőrség hatáskörét, az előzetes őrizetbe vételen túl bírósági ítélet nélküli internálásra is feljogosított. „*Eszerint azokat a személyeket, akik meghatározott büntettek vagy vétségek elkövetésével, a rendelkezésre álló adatok szerint, nem gyanúsíthatók, de korábbi vagy jelenlegi – fasiszta, néppellenes magatartásuk miatt veszélyesek vagy általában az ország demokratikus szellemében való újjáépítését gátolni igyekeznek, közigazgatási eljárás alá kell vonni*”^[2]

A következőkben a magyarországi internálások centralizált rendszerének harmadik, befejező szakaszával foglalkozunk.^[3] Olyan külföldi, görög állampolgárok ügyeibe tekintünk be, akiket Magyarországra érkezésük után internáltak a Kistarcsai Központi Internálótáborba. Az Allambiztonsági Szolgálatok Történelmi Levéltárában (ÁBTL) található *D. Dimitrisz* és *Sz. Kosztasz* görög állampolgárok vizsgálati dossziéja. A két férfit és további tíz görög személyt 1950. január 23-án és 24-én vették őrizetbe, majd egy jogerős véghatározattal internálták őket. Kistarcsára a zugligeti Fácános telepről, a Görög Kommunista Párt titkos katonai felkészítő táborából szállították át őket. Ilyen kiképzőtáborok Lengyelországban, Romániában és a Szovjetunióban is működtek.^[4]

Az eljárás alá vont külföldi állampolgárok mindegyikét kémtevékenységgel gyanúsították. Internálásukat a 100.000/1930. M. E. számú rendelet^[5] értelmében államvédelmi szempontból tartották szükségesnek. Az internálási iratok – véghatározatok, jelentések, jegyzőkönyvek – mellett kiemelt dokumentumként kezeljük a két görög férfi önéletrajzát. *D. Dimitrisz* gyanúsított kézzel írt, majd magyar nyelvre lefordított gépelt önéletrajzát és *Sz. Kosztasz* kétnyelvű, kézzel írt önéletrajzának egy részletét közöljük, melyek segítségével megpróbáltuk rekonstruálni a két férfi internálása előtti életrajzát, Magyarországra kerülésük, bebörtönzésük és szabadulásuk körülményeit.

D. Dimitrisz internált ügye

A gyanúsított jegyzőkönyvéből az elítélt családi hátterére, férfi családtagjaira és azok politikai magatartására vonatkozó adatokat ismerhetünk meg, melyek kiegészítik a fogvatartott férfi történetét. 1946-ban az apját kommunista magatartása miatt nyolc évre Jura szigetre internálták, és a család vagyonát elkobozták. Az internálás előzménye lehetett fegyveres katonai szerepvállalása a Görög Népi Felszabadító Hadsereg^[6] egyik alakulatában. Ez az irreguláris katonai szervezet a Görög Kommunista Párt^[7] irányítása alatt működött a második világháború német (bolgár, olasz) megszállása alatt. Az apa az internálás alatt elhalálozott.

D. Dimitrisz internált 1944–1945 között maga is partizánként harcolt a macedón zászólójában Kaimakcala környékén. Öt fiútestvére közül három a polgárháború alatt (1946–1949) a Görög Demokratikus Hadsereg^[8] katonája volt, ketten elesetek a fegyveres ütközetekben. Egyik testvérét sebesülése után politikai menekültként Lengyelországba szállították. Két testvére az 1950-es években Jugoszláviában tartózkodott szintén menekült státuszban.

D. Dimitrisz 1947-ben négy hónapig volt a Görög Demokratikus Hadsereg katonája. Betegsége miatt Jugoszláviába került. Itt végezte el a Görög Gyermeksegélyező Bizottság (EVOP)^[9] három hónapos tanítóképző tanfolyamát, melyet a polgárháborús területekről kimenekített görög- és szlávajkú gyerekek foglalkoztatására szerveztek meg. A Jugoszláv Kommunista Párt megbízásából egy évig Kakovóban, majd három hónapig Petesinóban tanítóként és nevelőként dolgozott. Kapcsolatban állt a Görög Kommunista Párttal, bár párttagsága nem igazolható. 1948 végén Kakovóban belépett a Jugoszláv Kommunista Pártba. A Tito–Sztálin ellentét^[10] és a Kominternnek a Jugoszláv Kommunista Pártot kizáró 1948-as nyilatkozatát követően a jugoszláv és a görög kommunista pártok közötti kapcsolatok megromlottak. A Jugoszláviában tartózkodó görög menekülteket szervezeten szállították át Csehszlovákiába és Magyarországra, illetve felszólították őket a Bulkeszi tábor elhagyására.^[11] *D. Dimitrisz* a Jugoszláv Kommunista Párt megkövetelte, hogy propagandatevékenységet fejtessen ki az ifjúság körében a Tájékoztató iroda határozata ellen, Tito javára. Mivel erre nem volt hajlandó, állásából elbocsájtották. Miután a belgrádi csehszlovák nagykövetségen elutasították a kiutazási kérelmét, és ezért félt, hogy letartóztatják, 1949. szeptember 17-én illegálisan Magyarországra szökött két társával együtt. A Jugoszláviából érkező fiatal férfiak gyanús személyekként kerültek nyilvántartásba, akiket a titói propaganda terjesztésével és kémkedéssel vádoltak. (Lásd az 1. számú dokumentumot!)

Görög menekült gyerekek Magyarországon
fotomuzeum.hu

Sz. Kosztasz internált ügye

Sz. Kosztasz a szülei tudta nélkül, 1949. július 3-án a Korfu-szorosnál átúszott Albániába, ahol éjjel egy-két óra tájban ért partot, és jelentkezett az albán határőrségnél. Innen Sarandi város katonai parancsnokságára szállították, ahol az albán államvédelmi hatóság kihallgatta. Itt elmondta, hogy Görögországba szeretne visszamenni a Vitsi-hegyekre harcolni, mivel úgy értesült a rádióból és a görög sajtóból, hogy ott súlyos harcok vannak. A helyi albán pártvezetés Tiranába, majd Skodrába küldte az ott tartózkodó görög bizottsághoz. Október közepéig az ottani görög táborban lakott és várta, hogy behívják harcolni a görög partizánokhoz. Miután nem küldték el Vitsibe, zúgolódott és szidalmazta a Görög Kommunista Pártot. 1949. október végén további ezer görög menekülttel együtt Dirachióba szállították, és ott behajóztatták őket Lengyelország felé. November végén érkeztek a lengyelországi Gdyniába. Itt vonatra szállt, és Csehszlovákián keresztül Budapestre érkezett több menekülttel együtt. 1949. november 28-án három napig kórházban volt. Innen a Balaton-Hévízen felállított görög telepre került.

A Görög Kormányhadsereg és a Görög Demokratikus Hadsereg között a fegyveres összecsapások 1949 októberében Grammosz-Vitsi térségben a baloldali katonai erők súlyos vereségével zárultak le. Ekkor további nagyszámú evakuált civil és katona érkezett az albán határ menti településekre. Albániába – Jugoszláviához hasonlóan – folyamatosan szállítottak gyerekmekülteket és sebesült katonákat 1947–1949 között. Idővel a polgárháborús menekülteket további befogadó országokba küldték. Így került a fiatal férfi az egyik nagyobb számú menekült csoportba, amelyet titokban Lengyelországba szállítottak. A jegyzőkönyvben nem található bejegyzés arról, hogy K. Kosztasz mit tudhatott a harcok végleges befejezéséről és a menekültek elszállításáról. Valószínű, hogy semmit, és nem értette, mi történik vele és körülötte. Viselkedése és története is gyanússá tette a pártvezetés szemében, melyre az alábbi dátum nélküli, kézzel írt feljegyzés is utal. *„Átúszva a korfui tengersizorost, Albániába érkezett (azt állítja ő). Nagyon gyanús az átúszása és a ragaszkodása ahhoz, hogy Görögországba menjen Vitsybe. Magatartása egyáltalán nem jó, őt tartják egy reakciós felbujtónak. Gyakran járt gyanús albán személyekkel. A hajóban részt vett egy olyan megnyilvánulásban, amely arra irányult, hogy az angolok figyelmét felhívja. Skodrába akart menni, hogy azután Görögországba szökhessen. Mindez gyanússá tette.*

Sz. Kosztaszt a zugligeti Fácános telepről szállították át 1950. január 23-án a Kistarcsai Központi Internálótáborba. Az ellene felhozott vád a szökési kísérlet és az angol kémgyanú volt. (Lásd a 2. számú dokumentumot!)

Görög menekült gyerekek Magyarországon
fotomuzeum.hu

Összegzés

A görög fogvatartottak bebörtönzésük harmadik évében, 1953. október 31-én kerültek szabadlábra. Azokat a külföldi internáltakat, akiknek a bűncselekménye megállapítást nyert, a tiszalóki táborból a kistarcsai internálótáborba szállították át. Itt folytak le a bírósági tárgyalások, és innen szállították tovább az ügyészségek börtönébe azokat az elítélteket, akiket további börtönbüntetéssel sújtottak. Az internálási rendszer felszámolása során összesen 5075 internált ügyében történt intézkedés a szabadlábra helyezésekről és a további letöltendő börtönbüntetésekről.[12] Külön felterjesztették azon személyek aktáit, akik Jugoszláviából szöktek át, akik a határsértés miatt a büntetésüket letöltötték, akik magukat politikai emigránsnak vallották, továbbá akiknek a kémtevékenységére nem találtak bizonyítékot.[13] Összesen 732 személy ügyében rendelték el a bírósági eljárás lefolytatását. A kémkedési ügyekben (170 fő) hozták a legsúlyosabb ítéleteket, az átlagbüntetés hat év három hónap volt. A tiltott határátlépéseknél (88 fő) az átlagbüntetés négy év és két hónap volt.[14] A bíróság a tiltott határátlépést és az egyszerűbbnek ítélt bűncselekményeket tárgyalta először. Ezekben az ügyekben a rövidített tárgyalás mellett gyors döntések születtek. A görög állampolgárságú elítéltek esetében a bíróság az internálásban eltöltött időt beszámította a büntetésükbe. 1953. október 8-án 18 görög állampolgárságú internált szabadult, közülük öt rendőrhatalósági felügyelettel.[15] 17 görög állampolgárt az Antifasiszta Menekülteket Ellátó Osztály (AMEO)[16] felügyelete mellett helyeztek szabadlábra.[17]

Minden szabadlábra helyezett személlyel aláíratott egy titoktartási nyilatkozatot, amelynek a szövege a következő volt: *„Tudomásul veszem, hogy az internálótáborral és a táborban levő személyekkel kapcsolatos minden hír vagy adat »állami titkot« képez. Az állami titok megsértését a Magyar Népköztársaság elnöki tanácsának 1951. XII. sz. rendelete 10 évig terjedő börtönbüntetéssel sújtja, amennyiben a cselekmény súlyosabbnak nem minősül. [18]*

A rendőrhatalósági felügyelet alá helyezett görög személyek a kijelölt tartózkodási helyüket a lakóhely szerinti illetékes rendőrpáncsnak írásos engedélyével hagyhatták csak el. Kéthetente egyszer, a rendőrpáncsnak által megállapított napon és órában kötelesek voltak jelentkezni a rendőrkapitányságon. Lakóhelyük és munkahelyük kiválasztásában – ami a görög pártvezetés jóváhagyásával történt – szerepet játszott az is, hogy az a görög közösségtől távol legyen. Az internálás

alatti rabmunkákhoz hasonlóan, az internáltakat szabadulásuk után is nehéz fizikai munkakörben foglalkoztatták. Az Sz. Kosztasz rendőrhatalósági őrzését megszüntető határozatban tartózkodási helyként a dorogi szénbányát tüntették fel.

Arról nincsenek adataink, hogy szabadulásuk után a görög elítéltek kapcsolatba kerültek-e a Budapesten és vidéken élő görög közösségekkel. Ez csak valószínűsíthető. A magyarországi görögökkel való esetleges kapcsolatfelvétel során az internálásuk körülményeiről, az átélt személyes tapasztalataikról nem beszélhettek, mivel a titoktartási nyilatkozat megszegése további szankciókat helyezett kilátásba velük szemben. Valószínűsíthető továbbá, hogy akik tehettek, 1956-ban elhagyták Magyarországot. Egy feljegyzésben a következőket olvashatjuk: „Sz. Kosztasz (Korfu, 1931) görög állampolgárral kapcsolatban A. Konstantin [...] elmondja, hogy ismerte a fenti személyt, és tudomása szerint 1956-ban elhagyta Magyarországot. Valószínűleg hazatért Görögországba. Azóta semmit nem tudni róla.” [19] Egy másik, 1970. augusztus 25-én kelt jelentés szerint megállapítást nyert, hogy D. Dimitrisz szigetszentmiklósi lakos a községben nem lakik, nem is ismerték, tartózkodási helyére vonatkozóan adatokat szolgáltatni nem tudnak.

Az alábbi két önéletrajz jól szemlélteti a második világháború (1941–1944) és a görög polgárháború (1945–1949) alatt, a folyamatos háborús viszonyok között szocializálódott, a GKP népfrent- és fegyveres ellenálló szervezeteiben szerepet vállaló, az „ellenállás nemzedékének” nevezett fiatal generáció egyéni életútjait. Különösen a második önéletrajz mutat rá arra, hogy milyen hatással volt a baloldali ideológia és a Görög Demokratikus Hadsereg fegyveres harca az 1940-es évek ifjúságára. A polgárháború végső katonai veresége és a kényszeremigráció a harcok lezárását, továbbá az ideológiai csata továbbfolytatását jelentette. Mindezt jól tükrözi Nikosz Zahariadis pártvezető [20] 1949 októberében, a GKP KB VI. plenáris ülésén elhangzott pártjelszava, miszerint „a fegyvert nem tettük le, csak lábhoz állítottuk!” [21] Az új szakasz az emigrációban nemcsak a menekültek befogadását eredményezte, valamint egy új életformát a kelet-európai népi demokráciákban, hanem elindított egy „újabb harcot” is a politikailag megbízhatatlannak minősített politikai menekültekkel szemben.

Dokumentumok

1.

D. Dimitrisz internált önéletrajza

Kistarcsa, 1952. szeptember 8.

Apám asztalosmester volt és 100 sztrina [22] szántóföldje volt. 1944-ben végeztem el az 5. gimnáziumot Jugoszláviában. 1944 őszén Görögországba mentem szüleimmel Marina községbe. 1947 júniusáig bátyám vegyeskereskedés-üzletében kisegítőként dolgoztam, idénymunkát végeztem. 1944 júliusában partizán lettem, Kaimakcala környékén harcoltam 1947 szeptemberéig, majd kértem a leszerelésemet azon céllal, hogy szüleimhez megyek azok eltartására, akik 1947-ben menekülteként mentek Jugoszláviába. 1947 szeptemberében leszereltem, és októberben átszöktem a határon Kremenice községnél. Jugoszláviába átérve jelentkeztem a határőrségnél, akik átadtak az UDB-nek. [23] Bitorján kihallgattak személyi adataimra vonatkozóan, pár napra szabadon engedtek. Utána Demilkápa községbe mentem szüleimhez és testvéreimhez. 1947 őszén 2 hónapos tanítóképzőt végeztem, utána szüleimmel Kakova községbe mentünk lakni, ahol tanító lettem. 1949 tavaszáig tanítottam. 1949 nyarán pedagógiai iskolára küldtek, 1949 júniusában a Jugoszláv Kommunista Párt tagja lettem, majd egy hónap múlva a jelenlétem nélkül kizártak, aminek az okát nem tudom. 1949 szeptemberében elhatároztam, hogy Csehszlovákiába megyünk a kiutazó transzporttal K. K. és B. Sz. barátaimmal együtt. Belgrádba utaztunk a csehszlovák nagykövetségre, ahol felvilágosítást kértünk ezen ügyből kifolyólag. Közölték velünk, hogy már nincs lehetőség, hogy legálisan elmenjünk, mert a transzport elment. Így elhatároztuk, hogy Magyarországon keresztül szökve Csehszlovákiába megyünk. Belgrádból vonaton két barátommal együtt Zomboron át Kakováig, majd innen gyalog a határig mentünk. A határon éjjel szöktünk át 1949. szeptember 18-án Hercegszántónál. Átszökésünk után jelentkezünk a határőrségnél, utána Bajára, majd Szegedre vittek, ahol két hónapig vizsgálati fogságba, majd Budapestre hozták, és a zugligeti Fácánosba vitték a görög csoporthoz. 1950. január 23-án internáltak.

Tagadom, hogy az UDB beszerzett volna és feladattal küldött volna Magyarországra. Beismerem, hogy illegálisan szöktem Magyarországra.

Mást előadni nem kívánok. Vallomásomat az igazságnak megfelelően tettem, melyet [h. h.] aláírok.

D. Dimitrisz

gyanúsított

Jelzet: ÁBTL 3.1.9 V-60847 – Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltára, Hálózati, operatív és vizsgálati iratok, A központi operatív nyilvántartást végző szervezeti egységek által kezelt dossziék, Vizsgálati dossziék – Eredeti, gépelt.

2.

Sz. Kosztasz internált önéletrajza

Kistarcsa, 1952. szeptember 12.

– részlet –

Az apám Sz. V. nevű, Macedonian szülőtte és ott növekedtek is fel. [24] Az első világháborúnak az idején internált volt egy Duna-parti internálótáborba (a Monarchiába azt hiszem). Harcolt a kis-ázsiai görög hadjáratba. Utána Korfura ment, ott házasságot kötött egy P. Anna nevű leánnyal. Az apámnak foglalkozása hivatalnok vagy tisztviselő volt, egy Miltiades M. Margaritis nevű gyárnak az irodájában. Az anyám is. A szüleim béres lakásba laknak Korfu (Kerkyra) szigetén és a Korfu (Kerkyra) városba. [...] Én végeztem 4 osztályú elemi iskolát, után mentem nyolcosztályú gimnáziumba. 1949-ig voltam gimnáziumi tanuló, de közben egy ideig nem mentem iskolába (48-ban, ha emlékszem jól). Szóval gimnáziumot 6-ot végeztem.

1) Az életem a felszabadulásig, 2) és felszabadulás után.

Születtem 1931. IV. 20-án. Az apám szocialista volt. Nem gazdag családból származom és látva, hogy idegen emberek diktálnak [!] a szegény kis országnak, és minden nyomorát okoznák és látva, hogy a büszke görögök csak kutyák az úri osztályoknak, látva, hogy a kormány képtelen kormányozni, és látva az erkölcsatlenséget és a rohadt szagot, és látva milyen a polgári szabadságjogokat is [!]. Látva, hogy a házunk tele van kuplerájoktól és mulatóhelyektől, és látva, hogy senki sem megy dolgozni, mert kevés a pénz, ahogy mondják, és látva a polgári bürokratizmust, és látva a csukott templomi ajtók előtt a koldus nyomorékoknak a végtelen régiókat [!] – szenvedtem. Az életem nyomorú, boldogtalan és szenvedélyes volt. Elfáradtam iskolába menni, elfáradtam élni, elfáradtam a mindenséget. [...] A piacon mindennap hallgattam a görög partizánoknak a rádióállomását, és mint értelmes gyerek mindent megértettem, hogy azok fognak szabadulni [!] a Görögországot, az öreg nyomor-erkölcssten és anarchia propagandát, és mint értelmes gyerek kezdem szimpatizálni a partizánokkal, propagandát csinálni nekik.

Olvasva a nagy proletáriátus tanítóknak a bölcs írásait, a haladó szemlélet felvilágosított engemet, hogy a világnak a boldogtalanságait, sem isten, sem nép, hanem egy társadalmi rendszer, amelyet minden módon meg kell változtatni másik rendszerrel. Mert ha nem fog változni, fog tönkretenni az emberiséget. Tanultam is, hogy a fő társadalmi erő a proletáriátus és a parasztság akarja változtatni a rendszert, a szocialista rendszerrel, amely az egyetlen kiút és az egyetlen rendszer, amely

bizonyítja a világnak a nyugalmat és a békét. [...] Elhatároztam menni a partizánokhoz, megbosszulom egy boldogtalan életet vagy halok meg férfi módra. Szóval kevés a papír, én becsületesen akartam harcolni, a többi kommunista népfokkal együtt az amerikai bérencek ellen. [...]

Én már 3 és fél év itt vagyok internálva (HÁROM ÉS FÉL ÉV). Szóval sok hibát követtem el az életemben, de mégis sem érdemlem meg 3 és fél évet. Szóval, ha gyorsan fogják [!] kiengedni engemet, becsületes szavamat [!] megígérem, hogy rendesen fogok viselkedni, befogom csukni a szájamat. Teljesen fogok dolgozni, ott, ahova fog adni nekem munkát a tisztelt népi demokrácia, senkit nem fogok bántani, mert nap nap után megbolondulok itt, ahova [!] hiányzik a szabad természeti élet, a családi nyugalom, a nő meg a szórakozás.

Mély tisztelettel,

Sz. Kosztasz

Ha lesz, mondja, küldjenek nekem egy ceruzát.

Jelzet: ÁBTL 3.1.9 V-60847 – Eredeti, kézzel írt.

[1] „A görög polgárháború következtében 1949 végén közel százezer ember hagyta el Görögországot, ebből néhány ezren Magyarországon kértek és kaptak menedéket, majd itt telepedtek le. Nagyrésztük azóta is itt él. Az első átfogó felmérés a görög emigránsokról 1952 márciusában történik. Ekkor 7625 görög politikai emigráns él az országban. Ebből 3752 férfi és 3873 nő.” (JORGOSZ DZINDZISZ: Az első évek – a letelepedés. *Kafeneio*, 1997. 2. sz. 10–24.) Egy becslés szerint a Közép-Európába érkezett görög menekültek száma 120 ezer fő volt. Közülük 60 ezren választották Jugoszláviát, ők nagyrészt magukat makedonnak nevező szláv anyanyelvűek voltak. (ARCHIMÉDESZ SZIDIROPULOSZ: *Ithaka partjai*. Eötvös, Bp., 1990. 41.)

[2] BANK BARBARA: Buda-déltől Recskig. Internáló- és kényszermunkatáborok 1945–1953. *Rubicon*, 2015. 10. sz. 5.

[3] Az internálás korszakai: 1. 1945–1946. Minden vármegyeszékhelyen és nagyobb településen vagy amellett legalább egy internálótábor hoztak létre, emellett Budapesten és környékén 15 internálótábor működött. 2. 1949–1950. Egy központi internálótábor működött Buda-délen (1947–1949), majd ezt átköltöztették Kistarcsára. 3. 1950–1953. Az ÁVH irányítása alatt működő internálótáborok: Recsk, Tiszalök, Kazincbarcika. Ezekhez a legújabb kutatások szerint csatlakozott a bernátkúti és a sajóbátonyi internálótábor is. (BANK: i. m. 5–13.)

[4] ARCHIMÉDESZ SZIDIROPULOSZ: 1956. *Görögök a forradalomban*. Flaccus, Bp., 1997, 22.

[5] A m. kir. Belügyminiszter 100.000/1930. B. M. sz. rendelete. A külföldieknek az ország területén való lakhatásáról szóló 1903: V. tc., illetőleg az ennek módosításáról szóló 1930: XXVIII. tc. végrehajtása. (*Belügyi Közlöny*, XXXV. évfolyam, 57. sz. Bp., 1930. december 23.)

[6] ELASZ: Ελληνικός Λαϊκός Απελευθερωτικός Στρατός.

[7] KKE: Κομμουνιστικό Κόμμα Ελλάδος.

[8] DSZE: Δημοκρατικός Στρατός Ελλάδας. Az 1946. október 26-án a hársiai Tsuka településen megalakuló Görög Demokratikus Hadsereg (DSZE) a Görög Kommunista Párt, majd az 1947. december 23-án felállított Ideiglenes Demokratikus Kormány fél-reguláris fegyveres katonai szervezet volt. A szervezet Nikosz Zahariadisz pártvezető és Markosz Vafiadisz katonai vezető irányítása alatt működött.

[9] A Görög Gyerekségítő Bizottság (EVOP: Ελληνική Βοηθεία Οργάνωση Παιδιών) tanítói képzéseinek célja az 1947–1949 között Jugoszláviában és Albániában ideiglenesen elhelyezett gyerekmekültek foglalkoztatása volt. Az innen további befogadó országokba elszállított gyerekek általános iskolai oktatását (a szakképzett tanárok hiányában) az EVOP-képesítést szerzett és továbbképzett tanítók látták el. A magyarországi első generációs diplomás görögök száma 164 fő volt, ebből tanítói és tanári diplomával rendelkezők 29 fő, az EVOP-tanfolyamon végzetek száma 46 fő volt. (*Életrajgyűjtemény a görög származású diplomásokról*. Szerk.: TAKIS BATSIOS–JANNISZ RAPTISZ. ÚMK, Bp., 2009, 17–131., 210–215.)

[10] Jugoszlávia a legerősebb balkáni államként komoly befolyással rendelkezett a nemzetközi kommunista világban. A második világháború alatt viszonylag önálló pozíciót vívott ki magának, és elutasította a szovjetek, pontosabban Sztálin által felkínált alárendelt, csatlós szerepét. A szovjet–jugoszláv kormány közötti szakítás vezető okait értékelve, leginkább jugoszláv forrásokra hivatkozhatunk. Ezek alapján úgy tűnik, hogy a viszály legfőbb oka az volt, hogy a jugoszlávok ragaszkodtak függetlenségükhöz, és nem konzultáltak minden lépésükről – akár kül-, akár belpolitikairól – előzetesen a szovjetekkel. (BARBARA JELAVICH: *A balkán története*. II. kötet. Osiris, Bp., 1996, 284.)

[11] Az angol szövetségesek és a Görög Felszabadítási Front (EAM: Ελληνική Απελευθέρωση Μέτωπο) Varkizában megkötött egyezménye (1945. február 12.) a Görög Népi Felszabadító Hadsereg (ELASZ) lefegyverzésével és feloszlásával zárult. Az ekkor elinduló fehérterror alatt (1945–1946) a Görög Kommunista Párt vezetői és az ELASZ fegyveres ellenállásában résztvevők Jugoszláviába, a vojvodinai Bulkeszbe (mai nevén Maglic) menekültek illegálisan. Innen szervezték meg a görög polgárháború fegyveres harcát. Bulkesz községnek külön görög pártvezetése, rendőrsége (YTO néven) és börtöne volt. Az itt felállított kórházba szállították a polgárháború alatt a Görög Demokratikus Hadsereg (DSZE) sebesült katonáit. Itt fogadták a görög háborús övezetekből kimenekített legnagyobb számú gyerekcsoportokat, számuk: 10–15 ezer volt. A görög polgárháború alatt az 1949-ben bekövetkezett jugoszláv–görög pártszakadásig Jugoszlávia – személyesen Tito – nyújtotta a Görög Kommunista Pártnak a legnagyobb fegyveres és humanitárius segítséget. A témához lásd pl. ALEXANDER BILLINISZ: *Bulkesz: the greek republic in Jugoszlávia*. *Neosz Koszmosz*, 2013. 03. 15. <https://neoskopos.com/en/16466/bulkes-the-greek-republic-in-yugoslavia/> [2] (Letöltve: 2019. április 21.)

[12] Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltára (továbbiakban: ÁBTL) 4.1. A–505. 1953. évi jelentések különböző internálótáborokból. Belügyminisztériumi jelentés. (Budapest, 1953. november 9.)

[13] ÁBTL 4.1. A–505. Jelentés a felülvizsgáló bizottság munkájáról. (Kistarcsa, 1953. július 13.)

[14] ÁBTL 4.1. A–505. Belügyminisztériumi jelentés. (Kistarcsa, 1953. november 9.)

[15] ÁBTL 4.1. A-505. Belügyminisztériumi összefoglaló jelentés. (Kistarcsa, 1953. október 9.)

[16] 1950 februárjában egy korábbi szervezetet, a Menekülteket Ellátó Bizottságot felváltotta az Egészségügyi Minisztériumon belül működő Antifasiszta Menekülteket Ellátó Osztály (AMEO), amely egészen a nyolcvanas évek elejéig foglalkozott a magyarországi görögök ügyeivel. (*Σαν τα πουλιά – Miként a madarak. Magyarországi görögök vallomásai*. 1. kötet. Szerk.: PAPAPOPULOSZ FILIPPOSZ. Újpesti Görög Önkormányzat, Bp., 2001.)

[17] ÁBTL 4.1. A–505. Jelentés. (Kistarcsa, 1953. november 9.)

[18] ÁBTL 3.1.9. V–60874. Nyilatkozat. (Kistarcsa, 1953. október 8.)

[19] ÁBTL 3.1.9. V–60847. Feljegyzés. (Tatabánya, 1969. október 9.)

[20] Nikosz Zahariadisz (1903–1973): a Görög Kommunista Párt (KKE) főtitkára 1935–1956 között. Adrianapoliszban született egy oszmán dohánymonopólium tisztviselőjének a fiaként. A Fekete-tengeren dolgozott tengerészként, ahol a bolsevik eszmék hatása alá került. A moszkvai egyetemen végezte tanulmányait, majd 1923-ban Görögországba küldték, hogy szervezze meg az akkor alapított Görög Kommunista Párt ifjúsági tagozatát. Bebörtönözték, majd a Szovjetunióba távozott. 1931-ben megint visszaküldték, hogy vessen véget a görög kommunisták belső vitájának. 1935-től a KKE főtitkára, a Metaxasz-diktatúra idején újra bebörtönözték. A német megszállás alatt a dachauai koncentrációs táborba internálták, ahonnan 1945-ben tért vissza. Újra a kommunista párt vezetője lett a polgárháború idején. A polgárháború után elmenekült az országból, Kelet-Európa több országában és a Szovjetunióban is megfordult. Nikita Hruscsov meghívására részt vett a Szovjet Kommunista Párt 1956. évi XX. kongresszusán, ahol elindult a sztálini rendszer kritikája. Nem tudott azonosulni ezzel az irányzattal, ezért ugyanebben az évben

leváltották a GKP főttkára posztjáról, 1957-ben kizárták a kommunista pártból és Szibériába száműzték, ahol 1973-ban hunyt el. (BALOGH ÁDÁM: *Fejezetek Görögország újkori történetéből. A szabadságharctól napjainkig*. Magyarországi Görögök Kulturális Egyesülete, Szeged, 2013, 175.)

[21] IOANNA PAPATHANASZIU: „Lábhoz tett fegyverrel”. Verbális polémia vagy politikai átrendeződés. In: *.A görög polgárháború. A varkizai egyezménytől a Gramosznál lezajlott hadműveletekig. 1945. február – 1949. augusztus*. Szerk.: ILIASZ NIKOLAKOPULOSZ–ALKISZ RIGOSZ–GRIGORISZ PSZALIDASZ. ÚMK, Bp., 2006, 117–135.

[22] Sztrína: a magyar négyyszögölnek megfelelő mértékegység.

[23] Uprava Državne Bezbednosti: Jugoszláv Államvédelmi Hivatal.

[24] Az iratot betűhíven, javítások nélkül közöljük.

Címkék:

[Görögország](#) ^[3]

[polgárháború](#) ^[4]

[menekültek](#) ^[5]

[állambiztonság](#) ^[6]

[internálás](#) ^[7]

Kiadás: 19. évfolyam (2019) 2. szám

Forrás webcím: <https://www.archivnet.hu/ket-gorog-fogvatartott-oneletrajza-a-kistarcsai-internalotaborbol>

Hivatkozások

[1] <https://www.archivnet.hu/ket-gorog-fogvatartott-oneletrajza-a-kistarcsai-internalotaborbol>

[2] <https://neoskosmos.com/en/16466/bulkes-the-greek-republic-in-yugoslavia/>

[3] <https://www.archivnet.hu/cimkek/gorogorszag>

[4] <https://www.archivnet.hu/cimkek/polgarhaboru>

[5] <https://www.archivnet.hu/cimkek/menekultek>

[6] <https://www.archivnet.hu/cimkek/allambiztonsag>

[7] <https://www.archivnet.hu/cimkek/internalas>